NĂPASTA

DRAMĂ IN DOUĚ ACTE

DE

I. L. CARAGIALE

BUCUREȘTI
IG. HAIMANN, LIBRAR-EDITOR
74, CALEA VICTORIEI 74.
1890.

Amicului meu C. Georgian
în semn de perfectă stimă.
Autorul.

NĂPASTA

DRAMĂ

Reprezentată pentru prima oară în Bucureşti, la 3 Fevruarie 1890 pe scena Teatrului Naţional

ESTRAS DIN CATALOGUL LIBRĂRIEĬ IG. HAIMANN, BUCURESCĬ

	LEI	B.
Şăineanu, Lazăr, Linguistica contemporană saŭ Şcóla neo-gramaticală.	1	—
Florantin, I. P, Reforma metoduluĭ în studiĭ şi pedogogie	1	—
Dr. Gaster, Literatura populară română	5	—
In legătură de pânză	6	50
Kotzebue, Din Moldova, Descrierĭ şi schiţe	2	—
In legătură de lux	3	—
De la Vrancea, Linişte, ediţiă de lux, in 8° mare. .	3	—
De la Vrancea, Sultănica, un volum în 8°, legat . .	6	—
De la Vrancea, Trubadurul, un volum.	4	—
In legătură de lux	6	—
De la Vrancea, Paraziţiĭ (va apare în curênd).		
Const. Mille, Dinu Milian, un volum.	4	—
In legătură de lux	6	—
Const. Mille, Fecíorul Popeĭ, un volum	4	—
In legătură de lux	6	—
Veronica Micle, Poesii, un volum.	3	—
In legătură de lux	5	—
Al. Macedonski, Poesiĭ, Iadeş	4	—
In legătură de lux	6	—
Carol Scrob, Poesiĭ complecte	4	—
In legătură de lux	6	
Carmen Sylva, Pablo Domenich, istorie militară . .	—	50
Th. Cr., Vreĭ să te iubéscă bărbatul? Poveţe către femeĭ	1	—
Atlas zoologic, 263 figurĭ colorate, cu textu explicativ de Dr. Alexandru Şaabner-Tuduri, un volum în 8° mare, legat frumos	10	—
Alexandru Iuliu August, Tesaurul Familieler, peste 400 recete, formule şi procedurĭ: Ecomia menagielor, Igienă, Mica-industriă, volum în 8°	3	—
Copper. I. Fenimore, Ciorap-de-piele, poveştĭ americane, un volum în 4°, cu ilustraţiunĭ negre şi în culorĭ.	5	—
Flaişlen, De la situation des consuls étrangers en Roumanie et des consuls roumains à l'Etranger, în-4° .	3	
Dr. Şaabner-Tuduri, studiu asupra apelor minerale din judeţul Neamţu.	2	—

NĂPASTA

DRAMĂ IN DOUĔ ACTE

DE

I. L. CARAGIALE

BUCUREȘTI
IG. HAIMANN, LIBRAR-EDITOR
74, CALEA VICTORIEI 74.
1890.

TIPOGRAFIA GUTENBERG, JOSEPH GÖBL STRADA DÓMNEÏ, 15 BIS.

DOAMNEI

ANA T. MAIORESCU

PERSOANELE

DRAGOMIR, cărciumar	Dd. Gr. Manolescu
GHEORGHE, invĕțătorul satului . . .	C. Mărculescu
ION, ocnaș	C. Nottara
ANCA, soția lui Dragomir	D-na A. Romanescu

Câțiva oameni.—Intr'un sat de munte.

NĂPASTA

Interiorul unei cărciume, clădire cu grinzi de lemn. In fund, la mijloc, uşa de intrare; la stinga, fereastră mare de prăvălie cu oblon; lăngă fereastră taraba. La stinga, planul intăiu şi al doilea, două uşi cari dau in două odăi. La dreapta, planul intăiu, chepengul beciului şi o uşe care dă in celar. La stinga, in faţă, o masă de lemn şi scaune rustice. Laviţe pe lăngă pereţi.

ACTUL I

SCENA I

DRAGOMIR, GHEORGHE şi ANCA.

(Toţi trei stau imprejurul mesii, pe care arde o lampă mică cu petrol. Gheorghe ţine o gazetă in mănă. Anca lucrează la o cămaşe)

GHEORGHE

...E greu să scape, fireşte... dar se 'ntĕmplă... Aşa fac mai toţi căţi scapă: dintru 'ntăi s'arată pocăiţi, se prefac proşti, se dau tot cu binişorul, şi odată, cănd le vine bine, p'aici ţi-e drumul....

DRAGOMIR

Adică și ĕsta era șiret... se prefăcea... (zimbind) Am înțeles!

GHEORGHE

Știu eu?

DRAGOMIR

Fugi, mă, d'acolo!

GHEORGHE

De ce să nu crezi că s'a prefăcut?

ANCA

Asta e! nouĕ ani de zile!... Cine se preface atăta vreme așa, și să nu fi fost nebun, tot acolo ajunge.. până la urmă tot nebunește.

DRAGOMIR

Dac'a fost ticălos prostul! L-a găsit cu cămașa plină de sănge, a vĕzut la el luleaua, tutunul și amnarul mortului... Dacă s'a bucurat să fure niște, nimicuri dela un mort pe care l-a găsit în pădure, eu stric?... Era tĕmpit.... când i-a citit osinda, ridea...

ANCA (cu mult interes)

Cum?... de unde ai vĕzut tu când i-a citit osinda?

DRAGOMIR

Am fost la judecată.

GHEORGHE

Ai fost?

ANCA (din ce in ce mai interesată)

La care judecată?

DRAGOMIR (contrariat)

La juraţi, cănd l-a osindit.

ANCA

Ai fost tu la juraţi!... şi mie atăţia ani de zile să nu-mi spui!

DRAGOMIR

Ţi-am spus...

ANCA

Ba nu.

DRAGOMIR (supĕrat)

Ei! aşa e, nu, fireşte. La ce?... Să 'ncepi iar să-mi boceşti pe rĕposatul?

ANCA (clătinănd din cap)

Dragomire! (se scoală şi trece la tarabă)

DRAGOMIR (după ce s'a uitat urit la ea, către Gheorghe)

Ia citește, mă, inainte, să vedem ce s'a făcut nebunul.

GHEORGHE (căutând șirul in ziar, apoi urmând citirea)

«...precum și toate cercetările au fost zadarnice. Soldatul mărturisește că de multe ori a mers cu nebunul la apă, că-l lăsà la fântână singur și el se ducea să-și vază amanta. Nebunul venea cu donițele pline și-l chema să se intoarcă impreună la temniță... Tot timpul, nebunul a fost ca și liber, in orice caz foarte puțin păzit. Era bun și foarte simpatic tutulor—afară de accesurile acute in care-l apuca mania persecuției. După cum afirmă soldatul, nebunul ar fi căzut in ocna a veche, care e părăsită de pe vremuri...»

DRAGOMIR (cu interes)

Care va să zică... a murit...?

GHEORGHE

Ba bine că nu.

DRAGOMIR (aparte)

A murit!...

GHEORGHE

Ia spune, Dragomire, ce fel de om era... Eu

n'am vĕzut de când sunt o judecată la juraţi.. Aş vrea să vĕz şi eu odată... Ce face, ce zice, omul pe care-l judecă?

DRAGOMIR

Ce să facă?... Stă şi el intre puşti şi aşteaptă să se isprăvească mai degrab...

ANCA (dela tarabă)

Dar tu, Dragomire, ai mers aşa din intĕmplare ori dinadins?

DRAGOMIR (intorcĕndu-se spre ea)

Dinadins?... Ce nu ţi-e bine...? De ce să merg dinadins? (lui Gheorghe) S'a nemerit să fiu in oraş... mĕ dusesem să vĕnz nişte lână. (rĕstit cătră Anca, care şade rezemată cu coatele pe tarabă) Ce faci acolo?

ANCA

Nimic .. Ascult.

DRAGOMIR

Asculţi! (din ce in ce mai aspru) Nu 'ncepi iar să boceşti pe rĕposatul? că iar am vorbit de el... Aide dè! incepe... jeleşte-l!... (Anca trece binişor şi iese in stinga; —cătră Gheorghe) Eu zic că nebunul nu era vinovat; degiaba l-a băgat douĕzeci de ani la ocnă!

GHEORGHE

Ştii c'ar fi ciudat — că s'a mai intĕmplat aşa lucru... — să te pomeneşti că prinde vreun tălhar şi ala spune: tot eu am făcut acu căţiva ani omorul din pădurea Corbenilor... uite de ce şi uite şi uite cum... Ai?

DRAGOMIR

Se prea poate.

GHEORGHE

Ce te faci atuncea cu nebunul?

DRAGOMIR

Care?

GHEORGHE

Care a fost osindit degiaba.

DRAGOMIR

Ai zis c'a murit.

GHEORGHE

Să zicem că trăeşte...

DRAGOMIR

Cum să trăească?... a căzut in ocna părăsită...

GHEORGHE

Nu... să zicem că n'a căzut, să zicem c'a fugit și pun măna pe el... Cine-i plătește atăția ani de necaz?

DRAGOMIR

Dumnezeu... (pauză) Mă, Gheorghe, tu cam ştii legile...

GHEORGHE

Așa ș'așa... (Anca intră şi se oprește in uşe)

DRAGOMIR

Nu-i așa că un om care a făcut o faptă... un omor... nu-i așa că dacă vine singur peste zece ani și se mărturisește, nu mai are nicio pedeapsă...?

GHEORGHE

Căt e nu știu sigur, dar știu că e un termen: dacă trece ala, s'a isprăvit...

ANCA (care a ascultat din pragul ușii, coboară; e plănsă)

Cum adică? la zece ani un ucigaș poate venì să spuie singur ce-a făcut și lumea il lasă in pace.

GHEORGHE

Așa e legea...

ANCA

Bună lege, zĕu! (se șterge la ochi)

DRAGOMIR

De ce nu te pui tu să faci alta mai bună? (fixănd-o) Iar ai venit! (lui Gheorghe) Vezi de ce nu i-am spus... pentru că de căte ori vine vorba de rĕposatul, ori iși aduce aminte de el căt de departe, imi urlă toată ziua. (către ea) Mergi d'aici și nu mai mĕ bocì pe cap, cobe!... Știu că dacă m'ar omorì pe mine, mi-ai juca hora la soroace in loc să-mi faci pomană... (pauză; Anca se retrage) Dacă era să bocești toată viața pe bărbatu-tĕu ĕl d'intăi, de ce te-ai măritat a doua oară?... Aide... mergi!

ANCA

De ce nu ești mai blănd, Dragomire?

DRAGOMIR

Pleacă odată...!

ANCA

Mĕ duc. (iese in fund)

SCENA II

DRAGOMIR, GHEORGHE.

DRAGOMIR

Du-te la pĕcatele! (se scoală supĕrat)

GHEORGHE (după o pauză)

Fie, măi vere, prea aspru ești cu muierea.

DRAGOMIR

Ia lasă-mĕ 'n pace și tu... Știi tu cum trăesc eu?... știi tu ce am făcut eu pentru femeea asta?... că mai bine imi frăngeam gătul până să n'o fi intălnit!... Dacă nu era femeea asta indĕrĕtnică, eu eram astăzi altfel de om! Tu nu știi ce s'a petrecut intre mine și ea.

GHEORGHE

Da, da vĕz ce se petrece. Vĕ canoniți unul pe altul degiaba: nici tu nu ești de ea, nici ea de tine.

DRAGOMIR

Ea m'a luat ca să aibă cine să-i ție soroacele de sufletul rĕposatului. Din zioa intăia a cununici și până astăzi, odată n'am vĕzut-o zimbind; de atunci și până astăzi cu trupul e aicea pe lumea asta și cu gândul e la Dumitru pe lumea ailaltă.

GHEORGHE

O fi fost cu ea mai bun ca tine.

DRAGOMIR

Mai bun!... De unde știa ea din ziua intăia că n'o să fiu și eu poate mai bun decăt el. Eu n'o iubeam?... că dacă n'aș fi iubit-o!... Și mai insfârșit ințeleg să plăngă o femee pe bărbat dacă e věduvă... da dacă s'a măritat odată cu altul... Care-i ala să rabde asta?... Atunci de ce s'a mai măritat?

GHEORGHE

Ei!

DRAGOMIR

Da; de ce... dacă nu se poate despărți de umbra rĕposatului? Ba zi că e o femee nebună, care mi-a stricat mintea și mie. Eu sunt sănĕtos, crezi, decănd am luat-o?... Uf! m'am săturat! De opt ani de zile, Dumitru și iar Dumitru: pe el il auz când vorbește ea, cănd mĕ uit la ea, il vĕz pe el... Eu trăesc in casă, mănănc la masă, dorm la un loc cu stafia lui... Așa! asta n'o să mai meargă mult! (Anca intră din fund incetinel, se oprește in ușe și ascultă; Gheorghe o vede și face o mișcare; Dragomir, atras de mișcarea lui Gheorghe, se intoarce și o vede) Uite-o! Uite-l! El e... Dumitru! (către ea) Ieși! ieși! fugi, să nu te vĕz!

(Anca stă locului cu ochii pironiți asupra lui) Te duci? or mĕ duc eu... Să nu te vĕz! (pornește spre ea, ea inaintează spre el; el se repede o apucă de mănă ș'o aduce hotărit in față) Ce vrei?... Ce te uiți așa la mine?... Ce găndești?... Eu l-am omorit?... Da? Spune! (o smucește)

ANCA (hotărit)

Dragomire, ești nebun... (iși face cruce)

DRAGOMIR

Nebun?... Spune... (o smucește iar)

GHEORGHE

Dragomire!

ANCA

O!... nebun!

DRAGOMIR

Nu, să spui... Din doĕ una: or crezi că l-am omorit eu...

ANCA

Poftim! asta-i vorbă de vorbit!

DRAGOMIR

Da... și atunci de ce mai trăești cu mine;... or nu crezi și atunci de ce mĕ chinuești pe mine?...

ce ai cu mine? Lasă-mě in pace pe mine cu Dumitru al tĕu! (o impinge de mănă și sue; ea vrea să facă un pas spre el) Lasă-mě in pace! (acelaș joc) Lasă-mě in pace! (iese foarte turburat prin fund trăntind ușa)

SCENA III

ANCA, GHEORGHE.

GHEORGHE (sue pănă in fund)

Dragomire! Dragomire!... S'a dus!

ANCA (coborind la stinga, aparte)

Se duce la cărciuma Popii,... acasă n'are ce bea.

GHEORGHE (din fund)

Anco! (coboară incet)

ANCA

Tot aici ești?... Gheorghe, de ce nu-ți schimbi tu găndurile, mă băete, și vrei să mi le schimbi pe ale mele? Imi pare rĕu de tine!... Așa necăjită cum sunt, de ce nu mě lași tu necazului meu și mai mě turburi și tu?

GHEORGHE

Pentru că...

ANCA

Pentru că mĕ iubești... Asta o știu...

GHEORGHE

Da, pentru că te iubesc...

ANCA

Lasă-mĕ pĕcatelor mele, Gheorghe, și du-te. Ești tinĕr... mergi de-ți caută norocul aiurea... Așa cum mĕ iubeşti tu pe mine, eu nu te pociu iubì...

GHEORGHE

Tu nu poți iubì?

ANCA

Ba... oiu fi iubit și eu odată... dar n'am avut parte... Acu la mine a trecut vremea iubitului... D'aia Gheorghe, iți mai spuiu odată, caută-ți norocul in altă parte...

GHEORGHE

In altă parte?... Bine...

ANCA

...De ce să-ți incurci tu o viață tinĕră cu pățeli trecute, să iei o femee cu gănduri vechi?... Ș'apoi chiar așa... cum să mĕ iei?

GHEORGHE

Ţi-am spus...

ANCA

Să mĕ desparț eu acum de Dragomir?... nu se poate.

GHEORGHE

Zici că ți-e negru să-l vezi.

ANCA

Da... da mie Dumnezeu mi l-a trimis pe el; și Dumnezeu știe ce face... eu trebue să fac voia lui...

GHEORGHE

Bine, Anco, fă cum vrei, trăește cum iți vine... Eu m'am hotărit să plec din satul ĕsta....

ANCA (repede)

Să pleci?

GHEORGHE

Da... Eu te iubesc, tu nu mĕ poți iubì... ce ar semĕna să mai stau aici degiaba?

ANCA (tristă)

Pleci!

GHEORGHE

Da... Lumea a cam simțit... eu să mě stăpănesc nu pociu... și nu voiu să mě fac de batjocură, să mě țiu de urmele tale ca un nătěrěu. (Anca stă pe gănduri) Nu mai merge... să fiu prieten cu bărbatu-těu, care nu-i om de felul meu, numai ca să te pociu vedea mai des!... Ești o femee... nu știu cum să-ți zic... Ți-e drag să trăești cu un om care se poartă cu tine ca cu un căine, și mě gonești pe mine, care te iubesc... Bine... Atunci mai bine să nu te mai věz deloc.

ANCA

Care va să zică, pleci?... adevěrat?

GHEORGHE

Da...

ANCA

Cănd?

GHEORGHE

Căt s'ar putea mai curěnd... peste căteva zile.

ANCA

Rěu imi pare.

GHEORGHE

De ce?

ANCA

De ce, de ne-ce, imi pare rĕu...

GHEORGHE

Dacă nu mĕ iubești?

ANCA

Ce copil ești?... Eu nu te iubesc pe tine, dar tu mĕ iubești pe mine : nu ințelegi tu că mai dor o să-mi fie mai la urmă mie de tine decăt ție de mine...

GHEORGHE

Atuncea...

ANCA

Ce?

GHEORGHE

Vino cu mine.

ANCA

Nu se poate.

GHEORGHE

Prin urmare eu ce să fac?

ANCA

Tu... tu să te duci, Gheorghe, cu Dumnezeu; de dorul meu să nu-ți pese... (plănge)

GHEORGHE

Anco, plăngi?

ANCA

Da.

GHEORGHE

Pentru ce?

ANCA

De prisos să-ți spuiu.

GHEORGHE

Dacă plăngi...

ANCA

Să-ţi vorbesc drept, Gheorghe: eu iți sunt cu mult datoare ție... Multă putere mi-a dat prieteșugul tĕu și găndul că un om așa de voinic ca tine mĕ iubește... Găndul că tu ai fi in stare să faci odată ș'odată o jertfă mare pentru mine era sprijinul sufletului meu amărit... Dacă tu te duci, cum remăiu eu?

GHEORGHE

Ce jertfă? s'o fac.

ANCA

Nu pociu acuma... nu știu... n'am ce să-ți spuiu

(stă un minut la gănduri) Gheorghe, dacă mĕ iubești mult.., mult... (schimbănd repede tonul) du-te acuma de dormi liniștit și vino măine dimineaţă aici: Dragomir pleacă la tĕrg, putem sta mai mult de vorbă... Du-te... Noapte bună.

GHEORGHE

Noapte bună, Anco. (pleacă spre fund)

ANCA (aparte)

Pleacă (el dă să iasă; —cu glasul jumătate) Gheorghe!

GHEORGHE (întorcĕndu-se)

M'ai chemat?

ANCA

Nu... (el o privește lung, apoi vrea să plece) Ba da! (el se intoarce iar și coboară cu aerul intrebător)

GHEORGHE

De ce?

ANCA

Nu pricepi?

GHEORGHE

Nu.

ANCA (cu multă intenție)

...Tu n'ai simțit, n'ai priceput deloc că și eu te iubesc?

GHEORGHE

Tu... pe mine?... adevĕrat?

ANCA

Adevĕrat... Trebue să-ți spuiu, că nu mai pociu· (foarte volubil) Gheorghe, Dragomir o să vie acum beat... Când se'ntoarce beat, mĕ'njură și se culcă și doarme dus de poți tăia lemne pe el... Vino! Dela tine din deal se vede fereastra asta... oblonul este inchis... Păndește: când ĕi vedea lampa la ochiul oblonului, vino degrabă... te aștept!

GHEORGHE

Mĕ iubești?

ANCA

Da, da să nu uiţi că sunt nevasta lui Dragomir... daca moare el sunt a ta!... Gheorghe, m'am jurat: când o cădea a d'intăi lopată de pămĕnt pe coșciugul lui, eu să fiu in brațele tale... Ai priceput?...

GHEORGHE

S'aștept o viață intreagă...

ANCA (scurt)

Ești un prost! M'ĕi fi iubind tu, da nu mĕ'nțelegi... Gândește-te mai bine la ce am vorbit.... Cum vezi lumina, vino, să nu te aștept... Du-te...

GHEORGHE (transportat)

Mĕ duc... viu... Mĕ iubești?

ANCA

Da, da, te iubesc. (il stringe in brațe cu putere, apoi ii face vĕnt prin fund și incue)

SCENA IV

ANCA (singură, privind spre fund)

Gheorghe, Gheorghe, ce pĕcat te mănă pe tine!... (coboară incetinel la masă) O fi in stare băiatul ĕsta ușurel de căte se laudă? să vedem... Unde o fi căinele? la cărciuma Popii... joacă cărți și bea... Să vie iar beat, să mĕ injure și să mĕ amenințe!... Aș vrea să știu căt o să mai ție asta!... Mult, nu crez!... (ascultă) Hahà! vine... el este... (isi ia lucrul și stă la masă.— O bătae in ușe.– Anca se ridică și stă un moment) Am incuiat... (incă o bătae. Anca merge la ușe) Acuș-acuș! (descue)

SCENA V

ANCA, ION.

ION (foarte obosit și cam tremurănd)

Bună vremea, nevastă.

ANCA

Mulțumim dumitale, om bun... Ce poftești?

ION

Imi dai de măncare?

ANCA (aparte)

Ĕsta nu-i din sat... e străin (tare) N'avem de măncare, omule... pleacă.

ION

Da... mĕ lași să dorm?... lasă-mĕ să dorm...

ANCA (aparte)

E un om rĕu, e beat, or ce? (tare) Caută-ți de drum, creștine; (cam aspru) aide!

ION (sfios și apărăndu se ca de o lovitură la cap)

Mĕ duc... să nu mĕ bați... să nu dai!

ANCA

Dèc! de ce să te bat?... du-te sănĕtos.

ION (vrea să plece, iși pierde puterile și se reazimă de ușe)

Nu mai pociu... (rugăndu-se frumos) Dă-mi ceva să mănănc, fă-ți pomană... mi-e foame. (se lasă binișor pe lavița din stinga ușii)

ANCA

Ĕi fi bolnav?

ION

Nu.

ANCA

Da ce ai?

ION

Mi-e foame... sunt ostenit...

ANCA

Da... de unde vii dumneata?

ION

Hehè, de departe... tocma dela munte.

ANCA

Și ce vĕnt te-a bătut pe la noi?

ION

M'am rătăcit.

ANCA

Da 'ncotro mergeai?

ION

Nu știu...

ANCA

Cum să nu știi unde mergeai?

ION (încet și confidențial)

Vezi că eu... sunt nebun...

ANCA

Nebun?!

ION

Hăhă!... Da nu m'apucă totdeauna... Și când mĕ chinuește Necuratul, numa vine Maica Domnului de mĕ scapă... Necuratul mi-a poruncit de doĕ ori să-mi fac seama singur... ca să-mi ia sufletul...

ANCA

Sărmane, cine știe ce pĕcate!...

ION

Da Maica Domnului nu m'a lăsat. (se închină)

ANCA

Și din ce ți-a venit?

ION

Din bătae... Și când mě speriiu m'apucă, fie pe pustìi locuri! și, când e să m'apuce, imi vine întăi cu grije și cu scărbă și pe urmă cu spaimă... și mě arde. (arată moalele capului) Eu am o bubă aici înăuntru... Da-mi dai?

ANCA

Ce?

ION

De măncare...

ANCA

A! uitasem, uità-te-ar relele! (merge la tarabă, taie un codru de păne și i-l dă) Na, omule.

ION

Bodaproste!

ANCA

Vrei ș'un rachiu?

ION

Dacă 'mi dai...

ANCA (ii dă un țoiu de rachiu)

Da cum s'a intĕmplat să-ți vie?... E de mult?

ION

Vreo zece ani...

ANCA

Zece ani... Și cine te-a bătut?... de ce?

ION

Degiaba... Eu eram pădurar la Corbeni...

ANCA (aparte)

Pădurar la Corbeni!... (care) Cine te-a bătut?

ION

La judecată... că nu vream să spuiu.

ANCA (cu nerăbdare)

Ce?

ION

Că de ce l-am omorit...

ANCA

Omorit! (aparte) Doamne Isuse Christoase! cine e omul ĕsta? (cu teamă c'a aflat adevĕrul) Te chiamă... Ion...

ION (dănd din cap)

Ion mĕ chiamă.

ANCA

Și zice c'ai omorit pe...

ION

...Pe Dumitru Cirezarul...

ANCA (aparte)

Cum a ajuns omul ĕsta aici?... Tu, Maica Domnului! i-ai fost călăuză; tu l-ai purtat pe căi necunoscute și mi l-ai trimes aici ca să ridice din calea hotăririi mele indoiala...

ION (moțăind)

Acu mi-e somn... (ascultă ca dedeparte) De ce urlă căinele?

ANCA

Nu urlă niciun căine.

ION

Ascultă...

ANCA (aparte)

Aiurează. (tare) Ioane, vrei să te culci?

ION

Da.

ANCA

Scoală, (il ajută să se rădice) vino cu mine... Aide p'aici (il duce de mâni incetinel spre stinga, planul intăiu)

ION

Când urlă căinele, moare cineva... (şovăe, ea il sprijineşte)

ANCA

Incetinel...

ION

Tu ştii cine o să moară... O să moară Ion?... Daca Ion moare, scapă de dracul?... (se opreşte, face o grimasă de durere şi pune măna la cap) Mě doare! (Amăndoi ies incet)

SCENA VI

GHEORGHE, ANCA.

GHEORGHE (intră repede din fund)

Anco! (venind spre stinga) Anco!

ANCA (venind din stinga)

Gheorghe! (repede) Ce cauți? ce vrei? Nu ți-am spus să nu vii până nu ți-oiu face semn? Ți-am făcut semn? Vrei să dea Dragomir peste tine aici?... Pleacă, du-te și nu mai venì până nu te chem...

GHEORGHE

Stai să-ți spuiu... Am venit să-ți aduc o veste bună...

ANCA

Ce veste bună?

GHEORGHE

Viu dela cărciuma Popii... Dragomire tot acolo... E bĕut... A jucat cărți, a pierdut și-a făcut cinste la toţi... E acolo popa, notarul, primarul, sunt toți in odae...

ANCA

Asta ţi-e vestea a bună?

GHEORGHE

Stai... Dragomir pleacă până 'n ziuă.

ANCA

Ei! merge la tĕrg.

GHEORGHE

Nu... pleacă, nu se mai intoarce.

ANCA

Ce?

GHEORGHE

Te lasă... se duce in lume!

ANCA

Cum? (aparte) Nu crez eu asta.

GHEORGHE

Anco...

ANCA

Aida-dè! mai sunt și eu p'aici.

GHEORGHE

Nu-ţi pare bine? N'ai zis că mĕ iubești?

ANCA

Ei da! ş'apoi... dacă te iubesc?

GHEORGHE

Când bărbatul iși părăsește nevasta, ea are drept, după lege, să se desparţă de el şi să ia pe cine-i place.

ANCA (impacientată)

Ce vorbești prostìi... Cum o să plece Dragomir? Unde să plece?

GHEORGHE

N'a spus unde, dar iși ia ziua bună dela toți... zĕu! până in ziuă se pornește...

ANCA

Om vedea... (aparte) Așa? (stă pe gânduri)

GHEORGHE

La ce te gândești?

ANCA

Gheorghe, uite-te la mine bine! ești tu bărbat in toată firea, ori ești un om ușurel?... Mĕ pociu eu increde in tine? Faci ce ți-oiu zice eu?

GHEORGHE

Fac.

ANCA

Dar dacă nu faci?

GHEORGHE

Spune ce, să fac!

ANCA

Bine... Să vedem ce-ţi poate dragostea: du-te şi orice s'ar intĕmpla, pănă nu vezi semnul, nu te mişca. (Gheorghe face o mişcare) Fără vorbă multă, pleacă. (il impinge spre fund)

GHEORGHE

Anco!

ANCA

Du-te.

GHEORGHE

Mĕ iubeşti?

ANCA (foarte impacientată)

Da, da du-te (il impinge afară) Să nu te intilneşti cu el... ia seama. (inchide)

SCENA VII.

ANCA (singură, coboară la uşa din stinga şi ascultă; o deschide binişor şi se uită inăuntru; trece apoi şi şade la masă)

Vrea să plece... Ce să fac?... Să mĕ duc să strig in gura mare... să dau pe vinovatul adevĕrat pe măna judecătorilor şi să scap pe nevinovat... Dar dovada? Bănuiala mea. Dar ce dovadă o să fie asta

dacă el o tăgădui?... Ia stai... Care va să zică el mai are un an să o ducă cu frica in sin... anul ĕsta o să umble fugar, și peste un an iși poate spune singur fapta, și... s'a isprăvit... Să rĕmăe nepedepsit... Așa e legea, bine; dar eu pociu să-l las așa?... Nu... nu se poate (pauză) Nebunul ĕsta tot e osindit odată... Pentru un pentru pĕcat, doĕ ori zece, un om tot cu o viață plătește... Și fără altă vină nouă, nebunul tot are să fie prins până la urmă și intors acolo de unde a fugit... (pauză) Și daca e vorba, ce este mai bine pentru nebun? să-și tĕrască viața pribeag și chinuit, fără adăpost, fără o sdreanţă pe el, fără hrană, or să trăiască la inchisoare imbrăcat, hrănit și ingrijit la vreme și adăpostit?... Să fie slobod e mai bine? să se bucure de lumina soarelui in bună voė?... Dar e nebun... Mai are nebunul bună voe?... Lumina soarelui fără lumina minții... O să-i ție lumina soarelui singură iarna de cald, ori de foame vara? O să găsească ori nu un suflet de creștin să-l miluiască cu o fărimă de păine... o să degere, or o să coacă toată ziua, nemăncat, gonit de lipsa lui de voe, și seara o să adoarmă de foame pe pămĕntul gol... Așa-așa... locul lui e la ocnă... Dumnezeu, cine știe pentru ce pĕcate, l-a aruncat in prăpastie, dar a fost și bun și i-a luat mintea cu care să-și judece ticăloșia: i-a dat greutatea... dar i-a luat cumpĕna! (stă pe gândur.)

SCENA VIII

ANCA, DRAGOMIR.

DRAGOMIR (intră și se oprește in prag, e palid și cam ameţit)

Anco!... Anco!

ANCA (tresărind)

Ai venit? (se scoală)

DRAGOMIR

Da... iţi pare rĕu? Dacă iţi pare rĕu... mĕ duc iar... (șovăe)

ANCA

Nu-mi pare rĕu c'ai venit, imi pare rĕu c'ai venit iar beat.

DRAGOMIR

Asta așa e.... sunt... ce e drept sunt cam beat... Am bĕut... dar de necaz am bĕut, (oftează) Da, să știi tu... numai de necazul tĕu!

ANCA

De ce ai bĕut nu știu, știu că ești beat... culcă-te.

DRAGOMIR

Nu voiu să mĕ culc... Am de vorbă cu tine...

ANCA

Lăs' că mai vorbim mâine dimineață, acuma nu poți vorbì...

DRAGOMIR

Ba pociu... Dă-mi să beau.

ANCA

Tot mai vrei?

DRAGOMIR

Tot mai mai vreau... Adu vin și să stai aici, că am să vorbesc cu tine. (el stă la masă, ea ii aduce o cană de vin)

ANCA

Na... să-ți treacă necazul.

DRAGOMIR (ridică la gură cana și se oprește)

Tu! (rinjește la ea) tu, n'auzi?... De ce vrei tu să mĕ otrăvești pe mine?

ANCA

Ești nebun, vai de capul tĕu! Da de ce să te otrăvesc?

DRAGOMIR

Ca să te scapi de mine, știu eu!... și să trăești cu altul... Poate că ai pus ochii pe Gheorghe,

invĕţătorul... Am cam mirosit eu ceva... (rinjid) Vai de voi!... vĕ puiu capul la amăndoi! (aduce cana la gură şi iar se opreşte)

ANCA

Vorbeşti aiurea...

DRAGOMIR

Să mĕ otrăveşti, ai? (ii dă cana şi aspru) Na ici! bea tu intăi... să te vĕz eu că bei.

ANCA (ia cana, bea şi i-o dă inapoi)

Na.

DRAGOMIR

Tu, Anco, spune drept, ce găndeşti tu de mine?

ANCA (luăndu-şi lucrul)

Bine găndesc.

DRAGOMIR

Bine?... Bine să fie... Las'o incurcată... (pauză)

ANCA

Abà, Dragomire, cănd pleci tu?

DRAGOMIR

Unde să plec?

ANCA

In lume... știu eu unde? Am auzit că vrei să mĕ lași și să te duci incotro ĕi vedea cu ochii...

DRAGOMIR

Cine ţi-a spus?

ANCA

Ce-ţi pasă... De ce, Dragomire?...

DRAGOMIR

Pentru că nu trăesc bine cu tine... nu mĕ iubești... tu nu-mi ești nevastă, imi ești vrăjmaș... pentru că tu m'ai nenorocit pe mine...

ANCA

Eu? aș vrea să știu și eu cum.

DRAGOMIR

Da, tu... Dacă, nu te cunoșteam pe tine, eu era să fiu alt-fel de om... (bea și oftează) Hehè! ce om era să fiu eu... Dar s'a dus... acu e degiaba... las'o incurcată!

ANCA

Și vrei să mĕ lași?

GHEORGHE

Da, numai cătăva vreme... să vezi cum iţi este

și fără mine... (bea) Ascultă ici la mine... unde ți-e gândul?... Eu am o daraveră departe... trebue să plec mâine dimineață... Tu... fii cuminte... stai acasă și m'așteaptă. Să nu dea dracul!... câte taiu!

ANCA

O să zăbovești mult?

DRAGOMIR

O lună, doë, trei, mai mult... un an, nu ştiu...

ANCA

Dar ai să vii inapoi?

DRAGOMIR

Firește că viu... Tu ai să iei cu inscris dela Popa, — să mi-aduci aminte să-ți dau inscrisul — cinci sute de lei... Hanul poți să-l dai cu chirie; tot Popa vrea să-l ia... Șița de sub șură poți s'o vinzi... Scândurile de la deal o să le aducă peste câteva zile... mai ai să mai plătești vreo treizeci și cinci de lei... să le vinzi; poți apuca pe ele până la o sută de lei.

ANCA (după ce l-a ascultat cu răbdare, clătinând mereu din cap)

Aoleu, Dragomire!

DRAGOMIR

Ce?

ANCA

Să mai crez eu că ai să te intorci? Eu nu věz că-ţi faci adiata? (se scoală) Dragomire, tu n'ai să pleci... Cum se poate una ca asta! Să-ţi laşi tu casa ta şi să fugi aşa in lume... De ce? Ai scăpătat şi mergi să slugăreşti unde nu te cunoaşte nimeni?

DRAGOMIR

Aş!

ANCA

Ori te-a ars focul şi mergi să cauţi adăpost in altă parte?

DRAGOMIR

Nu!

ANCA

Atunci ai făcut poate vreo faptă rea şi ţi-e teamă de rĕspundere, de pleci aşa in străinătăţi de la tine şi de la ai tĕi...

DRAGOMIR

Dèc!

ANCA

Că cine fuge aşa? cine işi părăseşte aşa casa

și locul tam-nisam și-și ia lumea in cap?... Doar oamenii desnădăjduiți, or făcĕtorii de rele, or... nebunii.

DRAGOMIR (bea și rinjește)

Nebunii...

ANCA

Desnădăjduit n'ai de ce să fii, că slava Domnului, ai după ce bea apă... Fapte rele zici că n'ai făcut, că tu știi și Dumnezeu ce stă pe cugetul tĕu... Atunci, Doamne iartă-mĕ, ĕi fi nebun!

DRAGOMIR (acelaș joc)

Mai știi?... Oiu fi...

ANCA

De asta să nu rizi... ești tu nițel cam țicnit... adică, ce nițel! ești bine de tot; de mult ți-ai pierdut sărita... (Dragomir ascultă nervos) Noaptea visezi urit și sai din somn mereu... Ți-e frică să dormi cu lampa stinsă... Mai nainte, unde se intĕmpla la tine să te imbeți!... acuma iți bei mințile dintr'un țoiu de rachiu... Mai nainte mĕ sileai tu să fac pomană și să țiu soroacele de sufletul lui Dumitru (Dragomir mișcare) — ba că ți-a fost pricten bun, ba că ce pĕcat că s'a prăpădit așa om de omenie! — Ajunsesem să mĕ mir eu de tine, cum

tu bărbatul meu să nu mě laşi o clipă măcar să-mi uit de bărbatu-meu ěl d'intăi... Dela o vreme incoace, alta ș'alta: daca pomenesc căt de rar de el, te-apucă alte alea... Tu n'ai băgat de seamă ce-ai făcut adineaori?

DRAGOMIR

Cănd adineaori?

ANCA

Adineaori, cănd citea Gheorghe.

DRAGOMIR

Ei?

ANCA

Vorbeşti niște vorbe... de nu te-ar cunoaste omul ar crede...

DRAGOMIR

Ce vorbe? Ce-am zis?

ANCA

Ce nu se cade să vorbești... Incai la bĕutură, calea-valea... e omul cu mintea impăenjenită... Dar erai treaz...

DRAGOMIR

Ei! ce-am vorbit?

ANCA

Mi-ai zis să-ţi spuiu ce crez eu de tine. că tu ai omorit pe Dumitru... şi Gheorghe era de faţă...

DRAGOMIR

Şi tu ce-ai rĕspuns?

ANCA

Ţi-am rĕspuns ca totdeauna... că eşti nebun.

DRAGOMIR (încruntat)

Nebun!...

ANCA

Uite, vezi... am luat seamă că nu-ţi place deloc s'auzi vorba asta. Ce să fie cu tine, Dragomire? Eu găndesc c'o fi vreun pĕcat...Să te spovedeşti... să te grijeşti...

DRAGOMIR

Ce, am să mor?

ANCA

Nu se spovedeşte omul numai când are să moară...

DRAGOMIR (indispus)

M'oiu spovedì altădată, n'am vreme acuma.

ANCA

Când?

DRAGOMIR

Când m'oiu intoarce...

ANCA

Daca t'ei mai intoarce...

DRAGOMIR

Ei, așa! daca m'oiu mai intoarce... (se ridică amețit) m'oiu spovedì... Ei, ș'apoi ce? Așa e viața omului! Pe toți tot dracul ii incalecă... toți o să moară, toţi! Și eu o să mor... și tu o să mori, și Gheorghe și toți... pe rĕnd, pe rĕnd, ca la moară. (se uită lung unul la altul) Tu, femee, tu ești ispita... Anco, Anco! (ii face șovăind semn să vie după el) Aide!... Aide, tu, n'auzi?... Măine dimineaţă plec... Tu! de ce nu mĕ iubești tu pe mine? (o apucă)

ANCA (vrĕnd să-l depărteze)

Lasă-mĕ...

DRAGOMIR

Nu te las... (o ține cu d'asila)

ANCA (ficsăndu-l)

Abà, Dragomire, ții tu minte alaltăieri la po-

mană — că uitaiu să te intreb — când a venit rezervistul ĕla, de ce ai fugit?

DRAGOMIR (o lasă și o impinge ușor incolo)

Care rezervist?

ANCA

Ĕla de semĕnà grozav cu Dumitru...

DRAGOMIR

Tu știi care e ĕla. (se intoarce spre masă)

ANCA (după o pauză)

Zici că pleci dis de dimineață?

DRAGOMIR (posomorit)

Da... plec...

ANCA

Atunci, culcă-te... ai și bĕut... e aproape de miezul nopții...

DRAGOMIR (bea ce a mai rĕmas in cană)

Mĕ duc! (pleacă spre ușa odăii lui, la stinga, planul a doilea) Sunt beat...

ANCA

Crez... (urmăndu-l incet) Du-te de te odihnește... (subliniănd) și...

DRAGOMIR (din pragul ușii)

Și... ce?

ANCA

Inchină-te... să nu mai visezi urit.

DRAGOMIR

Bine!... (ise in stinga. Anca se uită din ușe in odae)

ANCA

Așa... Dormi acuma. (inchide ușa și ascultă, trece apoi și ascultă la ușa cealaltă, apoi coboară) Inchină-te, Dragomire, că se apropie ceasul!

(Cortina)

ACTUL II

SCENA I

ANCA (singură la masă)

Să chem pe Gheorghe și să-l puiu să-i sfărime capul... să stau să mě spovedesc lui Gheorghe cu de-aměnuntul... Am eu vreme de asta acuma?... Pociu să-i arět lui aşa de scurt și in pripă cum s'a strecurat și s'a inșirat indelung, incet-incet, bănuială cu bănuială in sufletul meu, până să se inrădăcineze credința asta... că Dragomir e vinovat?... Să-mi pierz noaptea cu vorbe... Dar Gheorghe poate să nu vrea, or să nu fie in stare să facă aşa faptă... Cum e băiatul ușurel, m'oiu căì că i-oiu fi spus... (pauză) Nu... N'am nevoe de ajutor... Să mě gândesc mai bine... Cine n'o să crează că tot nebunul fugit dela ocnă a omorit şi pe Dragomir?... (pauză) Da de ce să-mi fac pěcat și să mai străgănesc pe nevinovat?... Aseară, la cârciumă, Dragomir le-a spus la toţi că pleacă 'n lume.

Am destul răgaz pănă la ziuă să-l tĕrĕsc și să-l arunc in puț: a plecat, s'a dus... nu mai vine azi, nu mai vine măine, o lună, un an, nu mai vine deloc... M'a părăsit!... (pauză) S'a hotărit... (se scoală, merge la tarabă și ia o bardă, apoi coboară incet) Adică să fie greu lucru?... Doarme beat. Un uriaș doarme... doarme și cugetul lui și puterea lui și voia lui; viața lui arde incet și domol, cum arde luminarea fără să vrea să arză... O femee slabă, un copil fraged, hotărire numai să aibă, poate să sufle odată... ș'o stinge... (se joacă cu barda, cioplind binișor pe muchia mesii; in stinga s'aud gemetele nebunului; ea se trezește din gănduri și ascultă) Nebunul... S'a deșteptat... o să-l deștepte și pe el... Ce să fac? să-l trăsnesc in somn!... Să moară fără să știe că moare, fără să vază că eu il lovesc, fără să-și aducă aminte de Dumitru... Dacă n'o vezi că vine, aia nu mai e moarte! Nu, nu vreau in somn: atunci ar fi par'că ar dormì mereu... Da... să-l deștept intăi: să știe că-i vine moartea, dela cine și de ce... (pune barda pe tarabă și pornește spre ușa lui Dragomir, face cățiva pași și se oprește; ușa dela Dragomir se deschide, el apare foarte turburat)

SCENA II

ANCA, DRAGOMIR.

DRAGOMIR (speriat)

Anco!

ANCA (aparte)

El!

DRAGOMIR

Anco, am visat urit... mĕ doare măna!

ANCA

Aiurezi... te doare măna din vis...

DRAGOMIR

Mĕ injunghe unde am semnul de mușcătură.

ANCA

Șezi jos... tremuri. (el șade) De unde ai tu mușcătura aia la mănă, Dragomire?

DRAGOMIR

De mult.

ANCA

Bine, de mult; dar de unde?... N'auzi?

DRAGOMIR

M'am bătut cănd eram copil și m'a muşcat unul pe care il trintisem....

ANCA

De ce nu vrei tu să-mi spui ce ai pe suflet? Eu

vĕz că tu nu ești in toate ale tale.... Tu ai un ghimpe in cugetul tĕu... Destăinuește-te mie.

DRAGOMIR

Ție?

ANCA

Da, mie: (Dragomir mișcă din cap negativ) spune și te ușurează; daca ĕi duce-o mult aşa, o să inebunești...

DRAGOMIR

Să inebunesc!

ANCA

Da... Ce ai visat?

DRAGOMIR

Un cap de mort... cu dinții mari... vrea să mĕ mușce... mĕ doare...

ANCA

Te doare că nu vrei să spui, te doare că nu te hotărĕști să spargi buba și s'arunci rĕutatea afară... (pauză — se apropie binișor de el și-l apucă pe după gât) Ia ascultă, Dragomire... adică ce ar fi, cum stăm noi aici amăndoi, să te pomenești cu Dumitru (el face o mișcare) că intră binișor pe ușe... uite pe colo... (arată in fund) să-l vezi că vine, cum era el inalt și voinic,

și se așează frumos colea la masă in fața ta: «Ei bună-seara, frate Dragomire... Ce mai faci? Mai iți aduci tu aminte de mine?...» (Dragomir se sgărcește pe scaun și s'apucă de masă; ea ii ia repede capul in măini și cearcă să i-l intoarcă cu d'asila spre fund). Ia uite colo... colo... Iacătă-l... iacătă-l!... Vino, vino, Dumitre!... (vrĕnd să-l intorcă cu toată puterea) Ci uite-te!...

DRAGOMIR (smucindu-se)

Lasă-mĕ!... (se scoală; s'aude țipănd nebunul; Dragomir se intoarce spre stinga; alt țipet)

ANCA

Ascultă... (Dragomir iși intoarce privirile dela stinga, ea se repede aproape de el și, jucănd spaima, șoptit) Dragomire! (il smucește și-l intoarce in loc cu fața spre stinga; el dă cu ochii de nebun, scoate un strigăt inecat și rĕmăne incremenit) Uite-l... Știi cine e?... E nebunul care a scăpat dela ocnă...

DRAGOMIR

Ion! (cade sdrobit pe scaun)

ANCA

El!

SCENA III

DRAGOMIR, ANCA, ION.

ION (coboară tremurănd)

Mi-e foame... Imi dai să mănănc?

ANCA (lui Dragomir incet)

Trebue să-l oprim aici pănă măine... (merge la tarabă, ia păine, o cană de rachiu și țoiuri și le-a aduce pe masă) Șezi colea, Ioane...

ION

Șez (șade sfios in fața lui Dragomir, care se dă inapoi cu scaunul)

ANCA (dăndu-i să bea)

Cum e la ocnă, Ioane?

ION

Bodaproste... e bine. (la intrebările ei, Ion rĕspunde lui Dragomir)

ANCA

Și cum ai fugit de acolo?

ION (ca iluminat)

Vezi că s'a pogorit Maica Domnului la mine și zice: pe cum că, Ioane, cănd ĕi ajunge la făntănă sub deal, o să-ți iasă inainte cine să te aducă la mine,

și să vii negreșit... să vii, că eu te scap de toți dușmanii tĕi, și o să-ți fie bine, că eu, Maica Domnului, o să puiu stavilă intre tine și rele: relele să nu mai poată trece la tine, și nici tu să nu mai poți trece la ele... (simplu) Așa...

ANCA

Ei...?

ION

Pe urmă, vere, m'am dus la făntăna de sub deal şi am pus donițele jos... Ei! era frumos și cald... și era pădurea singură... doar intr'o tufă fluerà de departe o mierlă... Numa, din spre partea dealului, iacătă că-mi iese inainte o veveriță, — vezi, o trimisese Maica Domnului! — sta in fața mea in douĕ labe și se uita la mine drept cu ochii ei mititei și galbeni. Eu am dat s'o prinz, cănd colo ea... țușt! a sărit p'o cracă subțire de alun: acù se incovoia craca și s'apleca cu ea pănă la pămĕnt, acù se ridica, acù se ridica, acù se apleca. Eu după ea, ea iar inaintea mea, in douĕ labe, se uita la mine... Ii sclipea ochii, vere, de par'că era douĕ schintei și mĕ chemà iac'așa.. (face gestul) Am umblat o zi intreagă: la urmă a pierit și am rĕmas rătăcit... Da acuma o să mĕ duc inapoi acasă.

ANCA

Unde acasă?

ION

La ocnă.

DRAGOMIR

Ai scăpat și vrei să te duci singur inapoi?

ANCA

Da de ce te-a inchis pe tine, Ioane?

ION

Pentru că am omorit pe Dumitru.

DRAGOMIR

Da tu l-ai omorit?

ION

Eu.

ANCA

Ba nu tu.

ION

Ba eu... Luleaua și tutunul și amnarul lui era la mine.

DRAGOMIR

Ei, ș'apoi? Dacă s'o găsì luleaua și tutunul și amnarul tĕu la mine, se chiamă că te-am omorit, ai?

ION (neințelegĕnd bine)

È !...

ANCA

Ascultă-l pe el, Ioane, tu stai degiaba inchis.

ION (dă din cap)

Hăhă !

DRAGOMIR

Și o să scapi curĕnd de acolo... Peste un an... (se oprește privind bănuitor la Anca; ea face o mișcare de inteligență, trece la tarabă, d'acolo in celar și ascultă prin ușe, pe care a lăsat-o crĕpată)

ION

Mai am unspre ani,

DRAGOMIR

Ba unul.

ION

Ba unsprece...

DRAGOMIR (impacientat s'apropie de Ion și confidențial, după ce a aruncat o căutătură de jur imprejur)

Daca măine, poimăine, o ieșì un om ș'o zice: dați-i drumul lui Ion, că nu este el vinovat, a altcineva...

ION

Altcineva... Ei! așa a făcut unul dela noi dela ocnă... om milos, vere, Dumnezeu să-l miluiască...

DRAGOMIR (urmându-și jocul)

Lasă-mĕ să-ți spuiu... E altcineva: Ion a fost un prost, i-a luat din buzunar luleaua și tutunul; dar când i le-a luat, Dumitru era mort...

ION

Ba nu...

DRAGOMIR

Ba era mort... cu fața la pămĕnt...

ION

Ba nu, era trintit pe spate (Anca mișcare) și a deschis ochii la mine...

DRAGOMIR

Ce!

ANCA (coboară repede la masă)

S'apoi?

ION

Apoi l-a podidit sângele pe nas și pe gură ș'a murit... (mănâncă. Anca își șterge ochii și se uită la Dragomir)

DRAGOMIR (rĕstit la ea)

Ce te uiţi la mine aşa? (ea apleacă privirile; el mai aspru) Uite-te la mine! (bate cu pumnul in masă; Ion tresare; foarte animat către Ion) Cănd l-ai găsit in pădure?

ION (se scoală speriat şi incepe să tremure)

Spuiu, să nu mĕ loveşti, să nu mĕ baţi!...

DRAGOMIR

Cine te bate?... şezi jos... (Ion şade infricoşat) Pentru ce să te bat?

ION

Pentru că am omorit pe Dumitru...

ANCA (coborind)

Creştinul lui Dumnezeu, inţelege că nu tu.

ION (către Dragomir)

Nu eu... da cine? (Dragomir ţifneşte)

ANCA

Spune cine, Dragomire.

DRAGOMIR (fierbĕnd)

Nu te-amesteca tu in vorbă!... Lasă-ne 'n pace!... Nu ştiu... (bea cu sete)

ANCA (foarte simplu)

Vrei să-ți spuiu, eu, Ioane?... Uite cine. (arată pe Dragomir; acesta face o mișcarea violentă) Uite, Ioane, vezi tu? ĕsta a omorit pe Dumitru. (lui Dragomir) Zi tu că nu-i așa!... (Ion se scoală, incepe să riză pe 'nfundate) și să ochiască pe Dragomir)

DRAGOMIR (bea până 'n fund, trintește pe masă cana, care se face țăndări, și se scoală)

Sunt prost eu că stau la vorbă cu doi nebuni!...

ANCA

Doi nebuni!

DRAGOMIR (amenințător)

Tu, femee!... (incruntat, pornește spre ea care s'a retras la tarabă)

ION (dă un răcnet și se năpustește asupra lui Dragomir trăindu-i drumul; il apucă de găt și-l invĕrtește in loc)

Stai acì!... De ce l-ai ucis, mă, pe creștin? (Anca din fund urmărește cu tot interesul jocul lor)

DRAGOMIR (luptănd inecat)

Lasă-mĕ, nebunule!

ION (crescendo)

Atunci, daca l-ai omorit tu, pe mine de ce m'a inchis, mă?... de ce m'a chinuit?... de ce m'a lovit in

cap? de ce? (il sgudue și-l impinge departe in față lăngă masă; Dragomir palid cade găfăind pe un scaun...) Dacă tu ești vinovat (obidindu-se treptat și arătăndu-și moalele capului) de ce mi-a făcut mie bubă aici inăuntru? (se vaită) Mĕ doare!... Mĕ doare!....

DRAGOMIR (se ridică pe furiș de pe scaun și face un pas)

Cum să scap?

ION (oprindu-se din plăns și repezindu-se)

Stai acì! (il apucă de găt)

DRAGOMIR

Anco, mi-a stins puterile!

ION (crescendo)

Tu... ești dracul!... Daca tu ești dracul, de ce nu te duci să stai in balta unde te-a gonit Maica Domnului?... or de ce nu mergi pe pustìi locuri? or de ce nu te intorci in fundul iadului?... de ce? (il pune in genuchi)

DRAGOMIR

M'a rĕpus!

ION

De ce să mĕ chinuești tu pe mine? (il lasă un moment și-l privește rinjind sĕlbatic) Măi!... este la noi o

ocnă părăsită... In fund e o baltă neagră... Dacă arunci o piatră 'n fund, numa, de departe, din inima pămĕntului, incepe să àue, și àue tot mereu, și tocm'adoazi tace, când zice Maica Domnului: destul!... Acolo trebue să vii tu cu mine... să te iau de gât (il inhață) să te ridic și se te arunc in fundul bălții... așa!... Haide (urlănd) Haide!... (il tĕrĕște; Dragomir se sbate)

ANCA (aparte)

Il omoară... nu trebue!... (pune măna pe bardă)

DRAGOMIR

Săi, Anco!

ION (il tĕrĕște)

Haide! nu urlà, căine!

ANCA (alergănd in fața lui Ion cu barda ridicată)

Nebunule! iți crĕp capul!

ION (tresare, lasă pe Dragomir și se dă la o parte sfios)

Nu el?... N'ai zis tu?...Tu ai zis. (se retrage spre fund)

ANCA (ajutănd pe Dragomir să se ridice)

Scoală!...

ION (depărtăndu-se)

Atunci, mĕ duc. (iese repede in fund)

ANCA (după ce a ridicat pe Dragomir, care se așază obosit la masă, și uitându-se in toate părțile)

Dragomire, s'a dus!

DRAGOMIR

S'a dus?

ANCA

Se duce 'n sat... Trebue să-l intoarcem inapoi și să-l ținem aci până vedem ce e de făcut... Aide după el!...

DRAGOMIR

Nu merg...

ANCA

Fuge! n'o să-l mai ajungem...

DRAGOMIR

Du-te tu.

ANCA (suie și privind către el, aparte)

Așteaptă tu! d'abia a 'nceput!... (iese in fuga prin fund)

SCENA IV

DRAGOMIR singur, apoi ION

DRAGOMIR

N'o să-l mai poată ajunge... și chiar să-l ajungă, ce folos! Par'c'o să aibă ea destulă putere să se lupte cu nebunul... A putut femeea să mĕ vĕnză... acu ar vrea să mĕ scape, dar n'o să poată... Ion o să spue... Incă un an... Pentru un an, să pierz viața intreagă!... pentru un an!... A! când n'are omul noroc! (iși apucă cu mâinile capul.—Ion a apărut la vorbele din urmă, coboară și pune mâna pe umĕrul lui Dragomir; acesta se scoală și rĕmâne ca trăsnit) Anco!

ION

A trecut pe lângă mine acuma... eram pe laviță; s'a dus incolo la vale... Mi-e foame, dă-mi să mănânc. (șade) Șezi și tu. (bea) Bea și tu. (Dragomir se supune;—dupe o pauză lungă) E unul la noi la ocnă... Ce om bun, vere! cum mĕ milueşte el pe mine: mănâncă numai câte-o fărimiță și tainul lui mi-l dă mie!... Ala a fost ucis pe tată-sĕu, și-l băgase pe frate-sĕu la ocnă... Pe urmă, vezi ce l-a invĕțat pe el Maica Domnului, să vie la ocnă și să spue: eu am rĕpus pe taica, lui neica să-i dați drumul, că nu e vinovat... (simplu(Iac'așa.

DRAGOMIR (din in ce mai mișcat)

Și...

ION

Și i-a dat drumul lui frățini-sěu şi l-a inchis pe el.

DRAGOMIR

Pe el...

ION

D'apăi!... Intr'un tărziu după aia, a aflat el că frățini-sěu umblă să moară, și s'a rugat să-l lase dela ocnă să meargă acasă cu soldați numai pentru trei zile, că zice că: ce-am avut eu cu taica aia a fost altă socoteală; dar nu voiu să plece alde neica până nu m'o ierta...

DRAGOMIR

Și l-a iertat?

ION

Da de unde!...

DRAGOMIR

Nu l-a iertat?

ION

Nu, n'a vrut să-l lase de la ocnă să meargă...

DRAGOMIR

Și frate-sěu a murit așa?

ION (dă din cap că da, bea, apoi se uită lung la Dragomir)

Mă Dragomire, tu ești sănătos și cu mintea intreagă și o să trăești bine... și eu... (zimbind trist) o să mor așa... necăjit, bătut și nebun! (se ridică)

DRAGOMIR (foarte pĕtruns)

Ioane!...

ION

Vezi... Tu la ce n'ai venit să spui pe cum că Ion nu-i vinovat!... Pe Ion l-ați bătut in cap degiaba... Luați-mĕ pe mine. Ce-am avut cu cu Dumitru e altă socoteală, dar pe Ion lăsați-l săracul! (cu obidă adincă) și Ion s'ar fi rugat la Maica Domnului Buna pentru pĕcatele tale... Vezi!... vezi. (plănge liniștit)

DRAGOMIR (plănge infundat)

Ioane, eu caută să te scap pe tine... Tu să nu mai mergi, nu mai trebue să mergi inapoi la ocnă...

ION

Da unde o să mĕ duc eu?

DRAGOMIR (iute)

Tu o să stai acì cu noi (Anca intră prin fund și sĕ oprește in ușe să asculte) Or nu; mai bine să plecăm... Vino cu mine... scăpăm amăndoi. Iți cumpĕr haine nouĕ, pălărie, cisme nouĕ... De măncare, de bĕutură...

tot... iți dau eu ce-ți trebue (Anca se retrage afară și inchide ușa; Dragomir pleacă amețit spre dreapta și se intoarce inapoi) Or nu... vino și tu cu mine...

ION

Unde?

DRĂGCMIR

Colea in beciu.. să scoatem banii (ia lampa) și să plecăm... Aide... (Dragomir pleacă cu lampa inainte spre chepengul beciului; Ion il urmează. Dragomir deschide și pornește să scoboare. Ion se retrage) Aide!

ION (retrăgĕndu-se cu frică)

Nu, nu intru...

DRAGOMIR

Da să nu pleci!

ION

Nu.

DRAGOMIR

Or nu... stăi (iese din beciu, aleargă la ușa din fund, o incue și ia cheia; o pune in buzunar și coboară iar in beciu) Viu acuș...

ION (trece la masă și bea, fredonează un căntec haiducsc, apoi se oprește ascultănd)

A inceput iar... Cănd urlă căinele, moare cineva...

DRAGOMIR (iese din beciu cu lampa și cu o ulcică in mănă; inchide chepengul la loc; vine la masă, scoate o basma din sin și toarnă in ea banii din ulcică; innoadă basmaua și o pune in sin)

Gata, Ioane!

ION (apucat de un fior)

Mi-e frig! (Dragomir, mereu pripit, se repede in stinga și vine indată cu o zeghe, pe care o aruncă pe umerii lui Ion, și cu două pălării, una i-o pune lui Ion și alta o pune el pe cap)

DRAGOMIR

Acù plecăm... Tu să nu vorbești nimic pe drum... să mĕ lași pe mine. Aide...

ION

Aide! (alt fior. Pornesc amăndoi... Ușa e incuiată)

DRAGOMIR

Ne-a inchis pe din afară! (stă un moment, caută cu găndul și aducĕndu-și aminte) A! (se caută nervos in buzunare... găsește cheia și deschide. Anca le vine in față; ei se dă inapoi; ea intră și inchide ușa)

SCENA III

DRAGOMIR, ION, ANCA.

ANCA

Da incotro, Dragomire? .. incotro, neică Ioane?

DRAGOMIR

Ascultă, Anco...

ANCA (coborind cu Dragomir)

Nu mai spune, că știu; eram la ușe (Ion se 'nvelește in zeghe, se trintește pe o laviță și se culcă) Vezi, Dragomire, când zic eu că tu ești mai nebun decât... (arată cu ochii pe Ion) Să fugi in lume cu el!... Pe unde o să umbli? p'in pustìi? O să vě intălniți cu oameni... O să-l cunoască cineva... E scăpaț dela ocnă... Și chiar să nu-l cunoască nimeni, poți tu să-i stăpănești mintea? Da când l-o apuca iar turba ca adineaori?

DRAGOMIR (demoralizat)

Atunci...?

ANCA

Ce copil o să auză asta și n'o să priceapă ce legătură e intre oamenii ěștia doi, de pribegesc in lume, fără să poată spune de unde vin, fără să știe unde se duc?

DRAGOMIR (descurajat de tot)

Dar ce să fac?

ANCA

Să rěmăi aici și să-l ținem și pe el pără ne-om gândì la altceva mai cuminte.

DRAGOMIR

Daca n'o vrea... dacà nu-l putem ţine... (Ion geme și se sbuciumă in somn; Dragomir se sperie și se indeasă spre Anca)

ANCA

Trebue să putem... Cât o fi aici, il iau eu pe seamă. (merge la Ion, care se muncește rĕu in somn și sguduindu-l foarte brusc) Ioane! Ioane!

ION (sarè din somn; e cu totul apucat)

Da! eu sunt vinovat... Maica Domnului mi-a zis să spuiu, ca să nu mĕ loviți... Bateți-l!... Dați-i la la cap!... Se preface că e nebun... (induioșat către Dragomir) Uite cum il bate! uite cum ii dă in cap lui Ion! (țipănd de groază) A! nu!... nu!... nu dați! (in culmea spaimii) O să-i spargă oasele, ii turtește țeasta capului... O să-l omoare!... (iși acopere ochii)

ANCA

Ioane!

ION (crescendo)

De ce-l mai bate pe Ion dacă a murit? (dă cu piciorul ca cum ar vrea să inlăture ceva) Să-l ia de aici... e plin de sănge... (mai dă odată) Nu mai mișcă... (iar) A murit... (pornește spre fund)

DRAGOMIR

Pleacă! (amăndoi se reped după el și vor să-l apuce)

ION (țipănd)

Nu puneți măna!... Să nu dați... Ion a murit! (se smucește și le scapă; se repede la tarabă, ia un cuțit mare și ridicăndu-l in sus, măreț) Nu puneţi măna!... Ion merge la Maica Domnului (se precipită in odaia din stinga)

ANCA

După el!

DRAGOMIR (oprind-o)

A luat cuțitul!

ANCA

Nu e nimic!... după el, să-l liniștim! Daca răcnește așa, aude cineva de pe drum. (vrea să meargă spre stinga; Ion, cu figura radioasă, reapare ținĕnd in mănă sus cuțitul plin de sănge; face doi pași și se prăbușește; amăndoi se reped la el și-l ridică)

DRAGOMIR

S'a injunghiat! (il așează pe o laviță lăngă masă)

ANCA

Injunghiat aici!... in casa noastră! (stă pe gănduri; pe chipul ei strălucește o inspirație)

DRAGOMIR (dezolat)

Ce-ai făcut, Ioane?

ION (deschizĕnd ochii)

Dă-mi apă... mi-e sete!

ANCA (cu o bărdacă de apă)

Ţine, Ioane.

ION (bea)

Bodaproste... Maica Domnului mi-a zis: scoate-ţi mĕruntaele când intră Necuratul, şi aruncă-le căinelui...

ANCA

Ascultă, Dragomire.

ION

...Că eu, Maica Domnului, o să puiu stavilă intre tine şi rele... ş'o să dormi... o să dormi... Dă-mi apă... mĕ arde... (Anca ii dă)

DRAGOMIR

Ioane!

ION (dănd cu măna intr'o parte bărdaca)

Scoate-mi mĕruntaele şi dă-le căinelui să nu mai urle!... Caută-mĕ la picior, din jos de genunchi... am

un chimir... Să te duci la ocnă și să-l dai dela mine ĕluia de a omorit pe tată-sĕu...

ANCA (scoate chimirul și-l bagă in buzunarul lui Dragomir)

Ține... (aparte) Nu moare odată... o să ne apuce ziua.

ION (iluminat)

Uite verița!... colo sus... pe cracă!... uite-o! (vrea să se inchine și-i cade măna; — in extazul suprem) Maica Domnului!... tu ești?... tu mĕ chemi?... stai, că v u... iacătă-mĕ, viu!... viu... (expiră)

ANCA (inchinăndu-se, foarte pĕtrunsă)

S'a isprăvit!... Dumnezeu să te ierte, omule (Dragomir e sdrobit; ea, schimbănd tonul d'odată) Acù-i acù, Dragomire... acù ce ne facem?...

DRAGOMIR

Să dăm de știre...

ANCA

Vrei să intri, or să mĕ bagi pe mine in fundul ocnii! Să zică că l-am omorit noi!... Nu. Pănă acuma nu știe nimeni c'a venit aici: să-l aruncăm in puțul ĕl părăsit. Măine om astupa puțul și atăt... Aide! nu e vreme de pierdut! se luminează de ziuă: remănem cu mortu 'n casă pănă măine noaptea... A! să sting

lumina... trece cineva pe drum și ne vede ieșind așa... (stinge lampa) Pune măna... (Amăndoi iau pe Ion și pornesc spre fund; se aud in depărtare clopotele dela biserică... Ei se opresc s'asculte) Toacă de utrenie... Ai avut încai noroc la moarte, Ioane: iți trage clopotele ca la toți creștinii!... La alții nici măcar atăta!... (Ies prin fund... Pauză—in timp ce clopotele urmează. Amăndoi reintră. Anca aprinde lampa ș'o aduce pe masă. Dragomir foarte deprimat șade; cămașa ii e mănjită puțin de sănge)

SCENA VI

ANCA, DRAGOMIR.

ANCA

Acù, ce stai? trebue să te gătești de plecare.

DRAGOMIR

De plecare...

ANCA

Firește.

DRAGOMIR

De ce să mai plec?

ANCĂ

Ca să scapi și tu și să mĕ scapi şi pe mine. Daca se află, și ești tot aici, și eu am tăcut, se chiamă că

amăndoi l-am omorit... Eu... sunt nevinovată și nu vreau să cază vina pe mine. Daca vrei să stai, eu caută să mĕ duc in sat și să spui tot, tot, tot... Daca pleci, mĕ fac că găsesc pe Ion in puț și dau de știre... N'ai grije; iți las eu vreme destulă s'ajungi departe... Tu ești fugarul, tu vinovatul... ș'am scăpat amăndoi...

DRAGOMIR

Vino și tu.

ANCA

Daca fug și eu, cade vina pe mine: nu pociu asta... (sue; după o pauză mare, coborind la el cu brațele incrucișate) Nu ți-e rușine! nu ți-a fost milă și pĕcat de Dumnezeu!... Creștin ețti tu? om ești tu?... Vine un biet pĕcătos in casa ta, iți cere o bucățică de păine la masa ta, e obosit și se roagă de adăpost sub acoperimĕntul tĕu, iți spune taina lui, și tu, fiară fără-de-lege, pui măna pe cuțit și spinteci omul! (Dragomir face niște ochi foarte mirați) Cu ce-ți greșise bietul nebun?... ce piedecă ți-era el in lumea asta largă, unde e loc pentru toți? (cu toată energia) De ce ai omorit pe Ion?

DRAGOMIR

Eu... pe Ion!...

ANCA

Pe Ion.

DRAGOMIR

Eu... am omorit... pe Ion! (ride febril)

ÄNCĂ

Rizi? Nu tu, de cine? (el se uită la ea lung; ea ii infruntă căutătura; merge la el și-l apucă de pieptul cămășii) Asta ce e? răngele ĕsta al cui e? Nu-i săngele lui Ion?...

DRAGOMIR (iși inchee repede minteanul la piept)

Fugi d'aici!

ANCA

Nu te 'ncheia, Dragomire: pe cămașe e puțin; in odae dincolo e mult; uite, ici e plin... Du-te in curte, e stropit peste tot; mergi de scoate o găleată din puț, să vezi apa roșie... Tu, ucigașule, tu! O să te gunoești de viu intre pereții de sare umezi până o socotì Dumnezeu c'a venit ceasul să te cheme ca să te judece el mai bine...

DRAGOMIR

Pentru ce?

ANCA

Pentru că ai ridicat viața altuia...

DRAGOMIR

A cui?

ANCA

A lui Ion.

DRAGOMIR (stă nu moment și se șterge la ochi)

Femee! daca te-ar intreba cineva pe tine de asta, ce-ai spune?...

ANCA

Ce-am vězut.

DRAGOMIR (ciudit din ce in ce)

Ce?

ANCA (simplu)

Că Dragomir a rěpus pe Ion nu știu de ce?...

DRAGOMIR

Tu?

ANCA (ia lampa și o pune la oblon; apoi coboară)

Măcar că tu ai fost rěu cu mine, mie tot mi-e milă de tine, Dragomire: am să-ți dau o povață... Dacă s'o intěmpla și n'ěi avea noroc să scapi pănă la urmă; dacă or pune măna pe tine, nu fi prost și te-apuca să tăgăduești cum faci cu mine, că acolo nu te joci ca aicea: te-or pune la chinuri, vai de viața ta!... o să-ți rupă carnea, să-ți smulgă dinții și unghiile, să-ți deschee țeasta capului... Ascultă-mě

pe mine, eu iți vorbesc de binele tĕu. (se uită cu neastĕmpĕr in fund)

DRAGOMIR

Care va să zică...

ANCA

Faci ce-ți spuiu eu: mărturisești c'ai ucis pe Ion și te alegi numai cu pedeapsa; incai scapi de chinuri.

DRAGOMIR (revoltat, bătĕnd cu pumnul in masă)

Da daca nu l-am ucis eu?

ANCA

Asta e! incepem iar: ba nu, ba da, ba da, ba nu.

DRAGOMIR (fierbĕnd)

Lasă-mĕ! (iși vĕră capu 'n măini, astupăndu-și urechile)

SCENA VII

Aceiași, GHEORGHE.

GHEORGHE (intră repede, vede pe Dragomir și vrea să se retragă)

Dragomir!

ANCA (suind la Gheorghe; foarte repede și șoptit)

Mergi in sat, ia pe primar și orcăți oameni găsești, spune că te-am trimes eu pentru un omor... şi vino cu ei...

DRAGOMIR

Ce e?

ANCA

Mergi, iți spuiu... o să vezi... Vino iute! (il mănă afară)

SCENA VIII

ANCA, DRAGOMIR.

ANCA (vine cu pasul grav la Drogomir, care stă pe scaun cu capul in măini)

Scoală, Dragomire, c'a sosit ceasul!

DRAGOMIR (se scoală)

Ceasul!

ANCA

Ceasul socotelii. Stăi drept... adună-ți mințile căte le mai ai și rĕspunde la ce te-oiu intreba... Pentru ce l-ai omorit?

DRAGOMIR (inecat de ciudă până la lacrimi)

Nu! nu l-am omorit eu!... N'ai fost tu aicea? N'ai vĕzut tu?

ANCA

Nu pe Ion... pe Ion lasă-l... De altcineva iți vorbesc eu acuma...

DRAGOMIR (pălind, incet)

De cine?...

ANCA

Știi de cine, nu te mai preface... Tu vrei să pleci, tu caută să pleci (el face trist din cap că da; ea, aspru) Ei!... nu faci un pas de-aceia până nu-i zici pe nume... (privindu-l cu toată puterea) Zi-i odată pe nume!

DRAGOMIR (incet de tot)

Du...mi...tru!

ANCA (resuflănd din adănc)

Ai vĕzut?... Așa! Du-mi-tru. (șade jos; el stă in picioare) Pentru ce l-ai ucis...

DRAGOMIR

Pentru tine...

ANCA

Pentru mine...

DRAGOMIR

Ca să te iau eu...

ANCA

Cum l-ai ucis? spune (iși pune coatele pe masă și bărbia in palme și ascultă nemișcată; el stă drept, se 'nchee cu ingrijire la mintean și povestește simplu)

DRAGOMIR

Mĕ tot goneai... Odată, cănd ai ieșit dela biserică la Vinerea-mare seara—ți-aduci aminte—m'am dat pe lăngă tine și ți-am zis incet: «Anco! de ce n'ai vrut să mĕ iei pe mine? Eu tot te iubesc... Lasă-l pe Dumitru și vino!»... Ți-aduci aminte?...

ANCA

Da, mi-aduc.

DRAGOMIR

Tu mi-ai rĕspuns: «Am bărbat, lasă-mĕ 'n pace!..»

ANCA

Și tu?

DRAGOMIR

Eu am plecat acasă, n'am dormit toată noaptea și dimineața... m'am hotărit.

ANCA

Cum ai făcut?

DRAGOMIR

Știam când se 'ntoarce dela deal p'in pădure... și l-am așteptat... Venea șuerând... Ne-am intâlnit, ne-am dat in vorbă... i-am arětat o plută inaltă; el a ridicat ochii in sus... Am tras cuțitul, şi până s'aplece iar ochii... (se oprește, stingĕndu-i-se glasul)

ANCA (iși acopere fața, — un moment — apoi și-o descoperă și-l privește așteptând)

Ei?... inainte.

DRAGOMIR

Ce să-ți mai spuiu?

ANCA

El ce-a făcut?

DRAGOMIR

A țipat ș'a căzut in genuchi... a dat să scoață cuțitul... da m'am repezit și l-am lovit peste mână și la beregată.... când m'am aplecat la el, m'a mușcat de mână.

ANCA

Dela el era mușcătura! (ii face semn să urmeze)

DRAGOMIR

Pe urmă, l-am intors cu fața in jos, am mers ia

fântână de m'am spălat și m'am dus acasă să mĕ culc, că nu mai puteam, că de am da'n picioarele de ostenit... Ion l-a găsit acolo... Pe urmă... știi...

ANCA (sculându-se)

Știu... La un an ai venit și mi-ai zis : «Anco, nu-ți mai trăește bărbatul, mĕ iei?» Vorba ta și glasul cum mi-ai spus-o, mi-au dat un junghiu p'in inimă ; nici nu te luam altfel, că mi-erai urit ; de-aia te-am luat ca să te aduc in sfirșit aici. De la inceput te-am bănuit. Tot ce-ai făcut pe urmă, intăiu grija de sufletul rĕposatului, apoi spaimele și turba ta când iți pomeneam de el, vorbele tale fără șir tot de omoritori şi de termenele până când incape pedeapsa, și visurile tale cu capete de morți care te muşca, și câte altele, puneau mai mult temeiu bănuelii mele. Mai intăiu, mĕ hotărisem să te curăţ—ba era să bag și alt suflet in pĕcat!—pe urmă am stat să mĕ gândesc mai bine. Adineaori credeam că o să te sugrume nebunul; era să las să te socotești cu el, dar aveam și eu cu tine o rĕfuială mai mare : nu te puteam lăsà să treci dincolo așa nejudecat aicea. (pauză) Te-am judecat, te-ai mărturisit, trebue să-ți dau acuma pedeapsa ce ți se cade c'ai rĕpus pe omul de mi-era drag ca lumina ochilor, tu, care mi-ai fost urit totdeauna... (sue și-l lasă 'n urmă)

DRAGOMIR

Eu te-am iubit... și...

ANCA

Și...?

DRAGOMIR

Și... da acù e degiaba... Eu trebue să plec in lume; tu... poate să iei pe Gheorghe... (inecat și foarte incet) dar să știi că tot te iubesc...

ANCA

Da? (ride) Așteaptă să vezi tu acuma cum o să-ți plătesc eu ție dragostea. (pauză)

DRAGOMIR

Anco, eu plec... să mĕ ierți!

ANCA

Să te iert! D'aia te-am rábdat eu lăngă mine, d'aia am umblat eu atăta vreme să te aduc aici, ca să te iert? (ride. Se aud pași și glasuri afară)

DRAGOMIR

Taci!... Anco, vine cineva..

ANCA

Da, vine Gheprghe cu oameni. . vin să te ridice că ai omorit pe Ion.

DRAGOMIR

Pe Ion!... (isbucnind) Tu m'ai vĕndut... cu Gheorghe...

ANCA

D'apoi cine?

DRAGOMIR (ingrozit, căutănd in toate părțile)

Femee! vreau să scap... Nu vreau să pue măna pe mine!... Mi-e frică!... vreau să scap!

ANCA

Nu se mai poate! (s'aude glasul lui Gheorghe)

GHEORGHE (d'afară)

Haide toți!

DRAGOMIR (răcnind)

A! ținteşte pe Anca şi se precipită la ea s'o stringă de găt.

ANCA (țipănd şi fugind spre uşe)

Săriți, fiara! (uşa se deschide; Gheorghe şi alți oameni năvălesc inăuntru) mĕ omoară şi pe mine!

SCENA IX

DRAGOMIR, ANCA, GHEORGHE, mai mulți Oameni.

DRAGOMIR (coboară aiurit şi se ințepeneşte in față; Gheorghe şi alți doi oameni coboară la el şi-l apucă de amăndouĕ brațele; el se uită la ei pierdut şi tremurănd)

Merg... merg eu... să nu mĕ bateți, merg! (rugător către Gheorghe) Nu mĕ stringe aşa tare de-acolo... Ți-am spus că mĕ doare!

ANCA

Oameni buni... a tras aseară la noi in gazdă un biet drumeț; nu știu de unde venea, nici unde se ducea... L-a ucis bărbatu-meu! In odae și colea uitaţi-vĕ, e lac de sănge!... Căutați in puțul ĕl părăsit de lăngă grădină... Avea nenorocitul de el un chimir la picior... acu e la Dragomir in buzunar. (Dragomir pune machinal măna, scoate chimirul și-l dă rizĕnd prostește unuia din oameni)

UN OM (cu o fringhie in mănă)

De ce omoriși creştinul, mă (il leagă)

ALT OM

Luaţi-l!... la Primărie...

ANCA

Oameni buni... eu v'am descoperit fapta; dar omul ĕsta e bărbatul meu... O să mi-l luați de tot... rĕmăiu singură. Trebue să mĕ lăsați să-i spuiu și eu o vorbă... (Oamenii se dau eu respect in lături; ea s'apropie de Dragomir, care stă nemișcat, și respicat ii șoptește) Dragomire, uite-te la mine: (el o privește) pentru faptă resplată și năpastă pentru năpastă!

(Cortina)

TIPOGRAFIA GUTENBERG, JOSEPH GÖBL STRADA DÓMNEI, 15 BIS.

ESTRAS DIN CATALOGUL LIBRĂRIEĬ IG. HAIMANN, BUCURESCĬ

CONFERINȚELE ATHENEULUI ROMAN :

Bogații și Săracii, de *C. C. Arion.*
Despre Psychologia criminală, de *Grigore Ión Lahovary*, Președinte la Curtea de de Casațiune.
Despre Impărătia Româno-Bulgară, de *Nicolae Ionescu*, membrn al Academieĭ Române.
Despre Libertatea învĕțămêntuluĭ și educațiunea populară, de *M. T. Stătescu.*
Imbunătățirea stăreĭ sătenilor, de *Grigore G. Pĕucescu.*
Influența francesă în România, de *Alexandru Xenopol.*
Rolul femeiei în democrație, de *George D. Pallade.*
Limbagiul și Gândirea, de Dr. *Petrini-Galatz*, (cu 2 gravurĭ)
Despre Prejudițiĭ, de *C. C. Arion.*
Despre Origina Monedelor, de *Mihail G. Suțu*
Isterie și Ipnotism. de Dr. *Buicli.*
Opiniunea publică, de *C. Dissescu.*
Hatîrul, de *Nicolae Xenopol.*
Origina Alfabetuluĭ și Ortografia română, de Dr. *M. Gaster.*
Carmen Sylva, de *G. Marianu.*

Prețul fie-căreĭ conferințe . . . . 1 leu

Nota : *Cele-l-alte conferințe apar succesiv în aceiașĭ edițiune.*

BIBLIOTECA ALBASTRĂ ILUSTRATĂ

Colectiune nouĕ *de volume în 8°, cu gravurĭ frumóse, tipărite cu multă îngrijire pe hârtiă bună și* **desitnate tinerimeĭ de la 8—16 anĭ :**

Prețul volumuluĭ broșat . . . . 3 Leĭ
In legătură de lux, cu poleială bogată . . . . . 5 „

Volume apărute :

TOPO, Cum aŭ petrecut treĭ copiĭ românĭ în Italia.— CURCANUL, (Meleagris Gallopavo) — MUFLU. Treĭ istoriĭ, imitate din englezesce de **Jip** și ilustrate cu 30 gravurĭ de **Kate Greenway** și alțiĭ, 1 volum.

CIORAP-de-PIELE, Poveștĭ americane, de Fenimore Cooper, traduse de *Smara*, cu 11 ilustrațiunĭ, 1 volum.

Alte volume sunt în preparațiune

NOUA BIBLIOTECĂ ILUSTRATĂ pentru COPII
(COLECȚIUNEA HAIMANN)

Catalogul întreg special al acesteĭ frumóse și unice seriĭ de scrierĭ românescĭ pentru copiĭ de la 4— 12 anĭ, se trimite franco, *dupĕ cerere.*

Prețul 1 leŭ 50 banĭ

TIPOGRAFIA GUTENBERG, JOSEPH GÖBL STRADA DÓMNEĬ, 15 BIS.